

УДК 336.2.026

Левченко Н.М.

д-р. держ. упр., проф. ЗНТУ

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІТ-БІЗНЕСУ

На поточний момент намітився тренд стратегічного переходу від сировинних економік, несучих елемент нестабільності до інтелектуальних. Уряди різних країн світу давно усвідомили значення ІТ-галузі для розвитку економік, тому застосовують цілий ряд інструментів податкового стимулювання. Однак, як зазвичай, у нашій державі, законодавство та правова сфера не встигають за темпами розвитку суспільства й бізнесу зокрема. Так сталося і з законодавством щодо оподаткування доходів суб'єктів господарювання ІТ-індустрії.

Тривале податкове реформування, яке в Україні затягнулось на роки не призвело до очікуваного результату. Діючий до нині механізм оподаткування доходів ІТ-бізнесу (який останні роки набирає несамовитих темпів розвитку в Україні та приносить ІТ-бізнесу шалені доходи) залишається досить громіздким з відсутніми податковими стимулами та визнано експертами неідеальним з причини відсутності належного контролю за доходами суб'єктів господарювання ІТ-індустрії. За такого дефіциту бюджету питання оптимізації механізму оподаткування доходів ІТ-бізнесу є невідкладним і потребує на негайне вивчення світового досвіду та його імплементації у вітчизняну практику.

За результатами 2016 р. ринок ІТ-послуг збільшився до 2,9 млрд. дол., що становить 4 % ВВП країни. Незважаючи на кризові явища в економіці України, зростання ІТ-сектора минулого року становило 7 %. За прогнозами експертів, якщо галузі не заважати розвиватися, до 2020 р. вона може зрости вдвічі.

Україна продовжує займати лідируючі позиції за ІТ-фрілансу серед країн Східної Європи, контролюючи 33 % ринку. Для порівняння, в 2010 р. наша країна перебувала на п'ятому місці серед східноєвропейських країн з експорту послуг у сфері програмного забезпечення.

За останні 6 років ринок ІТ послуг в Україні зріс майже в 3 рази, з 1 до 2,9 млрд дол., кількість фахівців, що працюють в галузі, збільшилася з 42 до 100 тис. осіб.

Середній темп зростання галузі, за винятком останніх двох років, становить 25-30 %. До 2020 р. ринок ІТ-послуг має всі шанси подвоїтися за умови, що його розвитку не протидіятимуть на державному рівні. Україні в першу чергу слід запровадити механізм оподаткування ІТ-бізнесу, який стимулюватиме прихід інвесторів в український сектор інформаційних технологій і закони, що забезпечать ІТ-компанії від безпідставного втручання держави в їхню роботу.

Україні, як країні, що тривалий час перебуває в економічній кризі, не доцільно цуратись світового досвіду, тож, зупинимось на його вивченні.

Світовий досвід засвідчує наступні кроки стимулювання розвитку ІТ-сектору через механізм оподаткування доходів ІТ-бізнесу (рис.1):

Рисунок 1 – Податкове стимулювання ІТ-бізнесу у світовій практиці

З метою встановлення доцільності запровадження світового досвіду податкового стимулювання ІТ-сектору в Україні детально розглянемо механізм оподаткування доходів ІТ-бізнесу за кожною з моделей його організації.

ІТ-бізнес в Україні здійснюється за кількома моделями, які між собою різняться організацією діяльності та механізмом оподаткування. За першої

моделі іноземна ІТ-компанія реєструється власником права на певний об'єкт інтелектуальної власності (далі–ІВ). З набуттям права на об'єкт ІВ, ІТ-компанія набуває статусу материнської компанії, яка надалі надає ліцензії дочірнім ІТ-компаніям (резидентам) на використання об'єктів ІВ. Якщо об'єкт права інтелектуальної власності передається у використання без переходу права власності на нього, то платіж за таке використання об'єкта ІВ з ціллю оподаткування податком на прибуток вважається роялті.

Відповідно ж до п.п.14.1.225 п.14.1 ст.14 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) від 2010-10-02 №2 755-VI зі змінами та доповненнями роялті – «будь-який платіж, отриманий як винагорода за використання або за надання права на використання об'єкта права інтелектуальної власності».

Згідно ПКУ на ІТ-компанії (представництва нерезидентів) покладається обов'язок сплати податків на території України за: загальною системою оподаткування чи за спрощеною системою оподаткування, якщо щорічний обсяг доходів від реалізації ІТ-продукції та наданих ІТ-послуг не перевищує 5 млн. грн.

Згідно п.141.4.5 с.141 ПКУ при обранні ІТ-компанією (представництвом нерезидента) загальної системи оподаткування суми прибутків нерезидентів, які провадять свою діяльність на території України через постійне представництво, оподатковуються в загальному порядку. При цьому таке постійне представництво прирівнюється з метою оподаткування до платника податку, який провадить свою діяльність незалежно від такого нерезидента, а отже, самостійно визначає фінансовий результат від своєї діяльності у порядку, встановленому пп. 134.1.1 ПКУ та подає до органу ДФС звичайну декларацію з податку на прибуток.

У разі якщо нерезидент провадить свою діяльність в Україні та за її межами і при цьому не визначає прибуток від своєї діяльності, що ведеться ним через постійне представництво в Україні, сума прибутку, що підлягає оподаткуванню в Україні, визначається на підставі складення нерезидентом окремого балансу фінансово-господарської діяльності, погодженого з контролюючим органом за місцезнаходженням постійного представництва та подає до органу ДФС. Розрахунок податку на прибуток нерезидента, який провадить діяльність на території України через постійне представництво, на підставі складення окремого балансу фінансово-господарської діяльності.

У разі неможливості визначити шляхом прямого підрахування прибуток, отриманий нерезидентами з джерелом його походження з України, оподатковуваний прибуток визначається контролюючим органом як різниця між доходом та витратами, визначеними шляхом застосування до суми отриманого доходу коефіцієнта 0,7. В цьому випадку представництво подає в орган ДФС Розрахунок податку на прибуток постійного представництва нерезидента, визначеного шляхом застосування до суми отриманого доходу коефіцієнта 0,7.

У разі виплати ІТ-компанією (представництвом нерезидента) на користь нерезидента або уповноваженої ним особи (крім постійного представництва нерезидента на території України) будь-яку виплату з доходу з джерелом його походження з України, отриманого таким нерезидентом від провадження господарської діяльності (у тому числі на рахунки нерезидента, що ведуться в національній валюті), згідно пп. 141.4.2 ПКУ постійним представництвом нерезидента має стягуватись податок на репатріацію (далі – ПР) за ставкою 15 % та сплачуватись до бюджету під час такої виплати, якщо інше не передбачено положеннями міжнародних договорів України з країнами резиденції осіб, на користь яких здійснюються виплати, що набрали чинності.

При обранні ІТ-компанією (представництвом нерезидента) спрощеної системи оподаткування відповідно до п. 297.1 ст. 297 ПКУ, платник єдиного податку звільняється від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності, зокрема, з податку на прибуток підприємств, проте не звільняється від сплати податку на репатріацію під час виплати відповідного доходу нерезиденту, якщо інше не передбачено положеннями міжнародних договорів України з країнами резиденції осіб, на користь яких здійснюються виплати.

Всі вищенаведені норми щодо податку на репатріацію діють, тільки якщо між Україною та державою нерезидента не укладено міжнародний договір про уникнення подвійного оподаткування (на сьогодні міжнародні договори про усунення подвійного оподаткування діють у відносинах із десятками держав, серед яких Великобританія, США, Канада, Італія, Португалія, Чехія та інші (перелік усіх цих країн міститься, зокрема, у листі Міндоходів від 2014-01-23р. №1535/7/99-99-12-01-03-17). Міжнародним договором може бути передбачено і меншу ставку податку на репатріацію, ніж установлена українським законодавством, або оподаткування доходів нерезидента тільки у своїй державі. Міжнародні угоди можуть містити і додаткові умови або застереження щодо зменшення податку.

Підсумовуючи вищевикладене, приходимо до висновку, що механізм оподаткування доходів ІТ-бізнесу є досить громіздким та неідеальним з причини відсутності належного контролю за доходами суб'єктів господарювання ІТ-індустрії та абсолютно позбавлений стимулюючого характеру.

З метою оптимізації механізму оподаткування доходів ІТ-бізнесу та забезпечення дієвості інструментарію державного регулювання ІТ-індустрії, вважаємо за потребу (виходячи з досвіду Кіпру, Мальти, Угорщини, Білорусії та ін. країн) внесення змін до ПКУ щодо характеру механізму оподаткування ІТ-бізнесу шляхом надання податкових преференцій окремо для «продуктових» ІТ-компаній та окремо для «сервісних» ІТ-компаній, що дозволить забезпечити європейські стандарти розвитку ІТ-сектору, а отже створити додаткові робочі місця та поліпшити як добробут громадян зокрема, так і добробут країни в цілому.